

PÁLYÁZAT

Az 1990. évi országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázat eredményjegyzéke

Az 1990. évi (XXXVIII.) Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatra 197 pályamunka érkezett be, ebből 149 a felnőtt, 48 az ifjúsági kategóriában. Ez a tavalyihoz képest csökkent szám minden bizonnyal azzal függ össze, hogy ez évben sok korábbi lehetséges pályázó máásra fordította erejét. Bizakodhatunk benne, hogy a néprajzi gyűjtés a jövőben visszanyeri vonzóerejét és rangját. Ehhez szükség van az idősebbek tapasztalatának átadására, fiatal gyűjtők és pályázók bekapcsolódására egyéni és szakköri formában egyaránt.

A pályamunkák terjedelmében – ahogy eddig is – nagyok az eltérések, a néhány oldalas vázlatoktól a monográfia méretű és alaposágú összefoglalásokig. A mintegy tízezer oldalnyi kéziratához jelentős mennyiségű illusztráció: fénykép, rajz, térkép, magnószalag csatlakozik. A kérdőíves adatgyűjtés helyét fokozatosan átveszik a gyűjtési útmutatókra és szakember tanácsaira támaszkodó, illetve önálló munkák, ami öröndetes; noha a későbbi feldolgozás szempontjából igen hasznosak volnának az egységes szempontokat követő kérdőív-válaszok is.

A pályamunkák földrajzi megoszlását erősen befolyásolja, hogy némely megyében az idén nem hirdették meg az országos pályázat megyei fordulóját (Baranya, Vas, Heves, Szabolcs-Szatmár, Zala) és így jókora területekről nem, vagy alig érkezett gyűjtés. Öröndetes fejlemény viszont, hogy a pályázatot idén először határainkon túl is meghirdettük, a Romániából, Csehszlovákiából, Jugoszláviából és a Szovjetunióból együtt több mint két tucat értékes pályamunka érkezett. Csongrád, Jász-Nagykun-Szolnok, Fejér, Győr-Sopron megyékből sokan (15–20-an), Bács-Kiskun, Pest, Somogy megyékből kevesen (2–4-en) küldtek pályamunkát.

A pályamunkák tematikus megoszlásában az tapasztalható, hogy a pályázati kiírásban szereplő néprajzi témák iránt viszonylag kisebb az érdeklődés: az építkezés, a viselet, a táplálkozás, a népköltészet, a népzene alig néhány dolgozattal van jelen, s sokkal több a vegyes tartalmú gyűjtés, a visszaemlékezés, a családtörténet. Jónéhány olyan művet is kaptunk, melynek nem a néprajzi pályázatokra valók, saját megfogalmazású, irodalmias „népköltészet”, szakkönyvek alapján összeállított fejtegetés, könyvtártörténet, politikátörténet, műemlékvédelem. E munkák sokszor nem értéktelenek, mégsem tejeszthetjük ki a pályázat határait a néprajzi és nyelvjárási gyűjtésen túlra.

Az országos bírálóbizottság 1990. november 20-án ült össze, dr. Selmeczi Kovács Attilának, a Néprajzi Múzeum főigazgató helyettese vezetésével, hogy döntsön a díjakról. Az idén 6 első, 7 második, 33 harmadik, 24 negyedik, 34 ötödik, 16 hatodik díj született és tucatnyian kapnak könyvjutalmat. A korábbi évek gyakorlatának megfelelően a díjak két részből állnak: a megyei díjakból és országos kiegészítéseiből. Tudvalevő, hogy sem a megyei, sem az országos díjak nem ellensúlyozzák azt a fáradságos munkát, ami egy-egy pályamunkában fekszik; ha a zsűri erre törekszik, akkor a most rendelkezésre álló pályadíjak többszöröse fölött kellene rendelkeznie. Mindezzel együtt is a beküldött pályamunkák mintegy kétharmada részesült valamilyen elismerésben. Az ünnepélyes országos eredményhirdetésre 1990. december 15-én került sor a Néprajzi Múzeum Disztermében, ami egyben találkozási alkalom is a gyűjtők számára.

Eredményjegyzékünkben felsoroljuk mindazokat a pályázókat, akik az országos pályázaton díjat nyertek, elsőként a felnőtt, utána az ifjúsági kategóriákban. A cím utáni szám a pályamunka leltári száma, hiszen a dolgozatok az Adattárba kerülve hozzáférhetőek az érdeklődők számára.

E helyen is elismerésünket fejezzük ki azoknak a szakkörvezetőknek és tanároknak, akik

időt és fáradságot nem kímélve segítik szakkörük és tanítványaik munkáját, gyakran anélkül, hogy az elkészült munkán akár csak a nevük is szerepelne.

Megköszönjük pályázóink munkáját, amellyel a nehezedő körülményekkel dacolva is hozzájárulnak néphagyományaink, értékes szellemi örökségünk megőrzéséhez. A jövőben is hasonló örömteli és sikeres munkát kívánunk minden kedves munkatársunknak.

Budapest, 1990. december

NÉPRAJZI MÚZEUM
Gyűjtésszervező Csoport

FELNÓTT TAGOZAT

I. Díj

BÍRÓ Gábor, Marosvásárhely: Sóvidék népi építészet (P. 149.); DRAVICZKY Imre, Hajdúnánás: Hajdúnánás földrajzi nevei I–II. (P. 123.); MOLNÁR István, Jászszentandrás: Állandó szókapcsolatok (P. 159.); MOLNÁR Mihály, Bánréve: Néprajzi diaképek (P. 198.)

II. Díj

BÍRÓ Mártonné, Szekszárd: Ambrus Ambrus önéletrajza (P. 24.); Dr. KISARI Sándorné, Székesfehérvár: A csóri református gyülekezet szakrális emlékei és vallási néprajza (P. 103.); KORMÁNY Sándorné, Süllyás: Szülőföldem, Tápíósüly (P. 23.); SARUSI (KURTUCZ) Mihály, Békéscsaba: Ragadványnevek Kisiratoson (P. 34.); TAMÁS Károlyné-SÓFALVINÉ TAMÁS Márta, Szentgál: Vitéz Tamás Gábor élete (P. 77.); TANKÓ Gyula, Gyimesközélpok: Gyimesi gyűjtés (P. 139.).

III. Díj

BALÁZS Lajos, Csíkszereda: Kortárstalálkozók (P. 136.); BARANYAI Gézáné, Tiszaörs; Tiszaörs falu frazeológiai kincse (P. 156.); BODNÁR Lajos, Nagykapos: A nagykaposi járás koldusai a két világháború között (P. 11.); CSERGŐ Bálint, Csíkszereda: Népszokások Küküllőkeményfalván és Népi gyógyítás Küküllőkeményfalván (P. 12.); CSERGŐ Bálint, Csíkszereda: Tájszógyűjtemény Küküllőkeményfalváról (P. 144.); CSISZÁR Attila, Kapuvár; Kocsis János vitnyédi füvesember (P. 117.); JANKÚS Gyula, Kéménd: A kéméndi magyar tannyelvű iskola tanulóinak ragadvány- és becenevei (P. 195.); özv. JÓZSA Istvánné, Karcag: Árnyékban – fényben (P. 165.); KISS Józsefné KISS Erzsébet, Sárbogárd: A szegény nép életformája a 20. század második felében (P. 104.); KOPPÁNY János, Tótkomlós: Rend és szokások az evangélikus szlovák igehirdetésnél Tótkomlóson. Szlovák betlehemesjáték Tótkomlóson (P. 40–41.); LEŠZKO Margit, Pécs: „Magnificat” (P. 168.); MAJOS Miklós, Szilágycsaba: Népi bortárolás a Berettyó-felvidéken (P. 140.) USITS Jenő, Szombathely: Házi patika és játékok Szombathelyen a XIX. században (P. 67.); NÉMETH Béla, Bodajk: Bodajki életképek a múltból (P. 105.); ORGOVÁNY János, Szentés: Szentesi halászközpont életéről, munkájáról szóló leírás (P. 57.); ÖRDÖG Emánuel, Jászárokszállás: Két gyönyörű esztendő (P. 166.); ÖZE Sándorné, Székkutas: Szülőföldem, Szegvár (P. 52.); Pavol KOMOLY KOCHAN, Szeged: Pitvaroóská turná (Ludové pjsne) (P. 186.); PENCZKÓFERNÉ PUNYKÓ Mária, Beregszász: Beregújfalva frazeológiai egységei (P. 132.); SEBESTYÉN Ádám, Kakasd: Régi népi imádságok a bukovinai székelység körében (P. 74.); SÓFALVINÉ TAMÁS Márta, Szentgál: Pásztorünnepek a Bakonyban (P. 78.); SZIGETI György, Budapest: Apátfalva népi jogélete II. (P. 51.); TAKÁCS Judit, Rábaszentmihály: Ismerkedés, udvarlás, párvalasztás (P. 118.); TAMÁS Károlyné, Szentgál: A szentgáli katolikus ember hitélete III. (P. 79.); TIPARY László, Tompa: „El kell menni katonának...” Mesélnek a régi katonafüzetek (P. 29.).

IV. Díj

BÁTORINÉ GÉM Eszter-MOLNÁR Tiborné, Debrecen: Gerencséri lakodalom (P. 131.); BÍRÓ Péter, Szekszárd: Családtörténet (P. 31.); BITÓ Józsefné, Balástya: Rokoni kapcsolatok... (P. 50.); BORBIÓ Lajos, Füzesgyarmat: Adalékok a füzesgyarmati népi élet megismeréséhez (P. 38.); CSETE BALÁZS Honismereti Szakkör, Jászkisér: Régi lakóházak Jászkiséren (P. 153.); DOBOSY László, Ózd: Ózd szígyártó mestere (P. 178.); FERENCZY Lajosné, Veszprém: Falutörténet; Rigács (P. 86.); GERGELY Sándor, Budapest: Néprajzi diák. Szentcsaládjárás Zsámbokon. Ostyasütés Mogyoródon. Luca-nap Pilisszántón (P. 197.); HIDVÉGI Lajos, Cegléd: „Értsünk szót” 614 ceglédi szólás és közmondás (P. 106.); KAJDI Ferenc, Sárvár: Sárváron életembe hallott bántó beszédű történetek (P.

68.); KOVÁCS Gyula, Izsák: Az izsáki sárfehér szőlőkultúra múltja... (P. 25.); MOHÁCSI Lászlóné, Tiszasas: Egyleti élet, közösségi művelődés Tiszasason (1900–1950) (P. 158.); PAPP Sándorné, Nádask: Egy parasztszalad története. Boldog emberek (P. 21.); PÁNCZÉL Józsefné, Csanádpalota: Az állatokat szeretni kell (P. 55.); Dr. PETHŐ Mária, Szolnok: Jánoshida népi értékei és táplálkozása (P. 161.); RÁCZ Sándor, Makó: Doboz és a volt grófi uradalom lakosságának ragadványnevei. Igaz mesék, igaz történetek. Folklor biblia. Csöszpuszta ragadványnevei... Aklipuszta ragadványnevei... (P. 35.); RAJ Rozália, Szabadka: Néprajzi témakörök (P. 20.); ROZSONIT'S Géza, Fertőszentmiklós: Fertőszentmiklós utcái, utca nevei, földrajzi nevei (P. 119.); SZABÓ Dénes, Csögle: Csöglei leltár IV. (P. 75.); TÓTH Gusztáv, Sárospatak: Népi kegyességünk a századfordulón (P. 175.); VEHRER Adél, Sokorópátka: Nemzeti történelmünk mozzanatai a sokoróaljai szájhagyományban (P. 7.); VÖÖ Imre, Szigetszentmiklós: Egy parasztasszony élete Szigetszentmiklóson (P. 187.); VÁSS György, Beszterce: Oskola és iskolamesterek (P. 148.);

V. DÍJ

ANGYAL Jenő Sándorné, Gyömrő közterületeinek névtani vizsgálata (P. 194.); ASZTALOS Enikő, Marosvásárhely: Városi gimnáziumi tanulók néprajzi szakkörének munkájából (P. 142.); BAGU Balázs, Bányu: Bányu község földrajzi nevei (P. 4.); BIRÓ Ferencné, Szolnok: Aratás 1930-ban. Cséplés 1931-ben. (P. 69.); B. IVANICS János, Bodajk: Emlékeimből (P. 100.); CSIZMARIK Irén, Debrecen: A hitélet néprajzi vizsgálata a BAZ megyei Harsány községben (P. 179.); Lakodalmas történet a vásárhelyi határban... (P. 36. 37.); DEMETER István, Trizs: Régi imádságok (P. 177.); DRATSAYNÉ SÁGI Eszter, Hódmezővásárhely: Diákszőkincs a hódmezővásárhelyi Liszt Ferenc ének-zenei és testnevelési tagozatú általános iskolából (P. 191.) HAVASI István, Tab: Hetedik a házasság. Szőlőhegyi élet (P. 18–19.); HORVÁTH Károly, Lenti: Csüfölk a Kerka mentén (P. 193.); özv. IVANICS Istvánné, Bodajk: Visszaemlékezéseim (P. 101.); JAMBRICZ Kázmér, Pécs: Egy élő vöfélykönyv. Visszaemlékezések és beszélgetések Harsányi Lászlóval. (P. 15.); KISFALUSI János, Rakaca: Viszló: Egy cserháti kis falu élete; LÁPU Istvánné, Zsámbok: Zsámboki nép igazi és ragadvány névsorai... (P. 28.); MAGYARI Etelka, Arad: Bodó személy- és állatnévanyaga (P. 141.); NÁDASDI Lászlóné, Lábatlan: Lakodalmi szokások Lábatlanon a 20. század első felében (P. 88.); ÓNOZÓ Lajos, Komló: Tejesgyök. Majdnem sikeres élet. A Bába család története (P. 61–62.); POMOGYI József, Nagygeresd: Nagygeresd egy éve (P. 64.); RÁCZ Imre, Hajdúszóvát: Szóvati lakodalmi szokások (P. 130.); SÍPOS István, Makó: Csüfölködő (csüfnevek, ragadványnevek) (P. 49.); DR. SÓVÁRGÓ Mihály, Martonvásár: A hajdúböszörményi vadásztársulat élete fennállása utolsó évtizedében 1938–1948. (P. 126.); SZABÓ István, Makó: Ásó-kapa és nagyharang (P. 48.); SZALAI Kornélné, Halászbán gyűjtöttem és írtam (P. 121.); SZÉKELYHIDI Ferenc, Debrecen: Mátai út, csárdák, egyebek. Csárdák a debreceni utcákon. (P. 127.); TÓTH Klára, Jászkarajenő: Születési szokások Tiszafüreden (P. 155.); TÖRÖK Albert, Székelyudvarhely: A harasztosi személynevek (P. 133.); VAJDA Ilona, Veszprém: Kádárta keresztnevei (1952–1963) és veszprémi keresztnevek a kádártai református anyakönyvben (P. 80.); VARGA Gábor, Bajót: Lakodalmi szokások Bajóton (P. 87.); VARNYÚR. Ilona, Óbecse: Becse és környékének magyar szólásai és közmondásai (P. 134.); ZAJOS Ernő, Budapest: Döngölő János temetése (P. 1.).

VI. DÍJ

BÁN Ferenc, Veszprém: Az erdei fák beszélgetnek. Búcsújárás (P. 81–82.); BOZÓKI János, Ecsefalva: Ecsefalva ragadványnevei (P. 39.); DÁNIELNÉ MATUS Erzsébet, Párkány: Szőlőtermesztés Hegyfarkon (P. 185.); ERTL Sándorné, Budapest: Vegyes néprajzi gyűjtés (P. 5.); FODOR Sára, Várpalota: Németh Imre cipészmeister élete (P. 76.); GERENDELÍ György, Dombegyháza: Dombegyházi életrajz (P. 59.); JELI József, Pécs: Felmondás, szegődés a pusztai családoknál. Nagyanyám kenyerésüete. (P. 72–73.); KÁRDOS János, Makó: Makói hagyományok és egyéb emlékek (P. 56.); KUN KRIZA Ilona, Torockó: Hagyományos sütemény Torockón (P. 137.); MÁTICS Pál, Szalkszentmárton: Kutyák élete Szalkszentmártonban (P. 26.); MÖLNÁR János, Hajdúhadháztéglás: Hajdúhadháztéglás ragadványneveiből (P. 129.); Dr. NAGY László, Szeged: Az „őreg” Lovászi. Gyerekkorom disznóvágásairól (P. 53–54.); PAPP Józsefné, Kaba: Gyűjtés a kabai lakosság szókinéséből (P. 128.); PINTÉR Pálné, Tihany: Így kezdtem a néprajzgyűjtést és Szólásmondások (P. 85.).

IFJÚSÁGI TAGOZAT

I. Díj

NAGYFALUSI Éva, Csanádpalota: Lidi-néni konyhája (tárgyleltár) (P. 44.); Petőfi S. Művelődési Ház Ifjúsági Honismereti Szakkör, Jászárokszállás: Libapásztorok, bojtárok, béresek községünkben (P. 164.).

II. Díj

MEZŐCSÁTI Helytörténeti és Néprajzi Diákmunkaközösség, Mezőcsát: Falvédők (P. 184.).

III. Díj

MEZŐCSÁTI Helytörténeti és Néprajzi Diákmunkaközösség, Mezőcsát: Luca-napi szokások (P. 183.); DUNAI Andor, Kecskemét: Ünnepi ételeink, ünnepi szokásaink (P. 27.); HEGEDŰS Tímea, Hédervár: Lányok, asszonyok élete régen és ma (P. 110.); KISS Mónika, Jászberény: Jászárokszállás vásározásai és vásártartási szokásai az 1940-es években (P. 154.); Kun Béla Általános Iskola „Mici-Mac-kó” Hagyományörző Szakkör, Makó: Közmondások, szólások, mondókák (P. 45.); LÉVAI Noémi, Dunasziget: A búcsú és a búcsújárás (P. 108.); Ócsödi Honismereti Fakultáció Enyedi Antalné, Ócsöd: Gyermekek, tanulók, nevelők, iskolák, szülők (P. 160.); Potz Gábor Széchenyi Gimnázium és Szakközépiskola, Pécs: Bűnhódések bűnök nélkül (P. 170.); RÉVÉSZ Miklós, Kaposvár: Mosdósi lakodalom (P. 16.).

IV. Díj

MAURER Ádám, Győr: Népszokások Soboron (P. 114.).

V. Díj

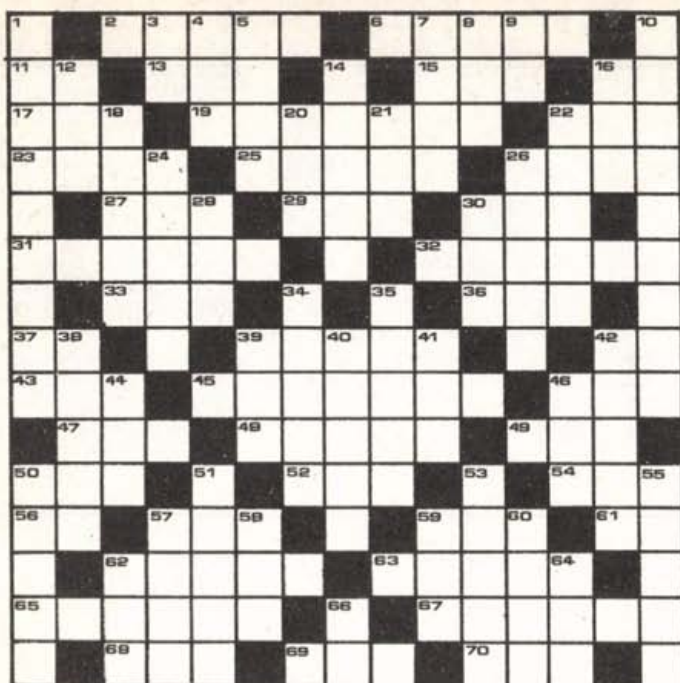
„Beszédes József” Temészetvédő Egyesület, Zalakaros: Népi játékok nagyszüleink korában (P. 22.); BÉRCZESI Mónika, Békéscsaba: Lakodalom Mákófalván (P. 124.); MŰCSI Éva, Kardoskút: Egy vásárhely – pusztai tanya – tárgyleltára (P. 42.).

VI. Díj

MEZŐCSÁTI Helytörténeti és Néprajzi Diákmunkaközösség, Mezőcsát: Étkezési szokások, régi ételek (P. 181.).

Ipolyfödemesi udvar (Böszörményi István felvétele)

HONISMERETI KERESZTREJTVÉNY

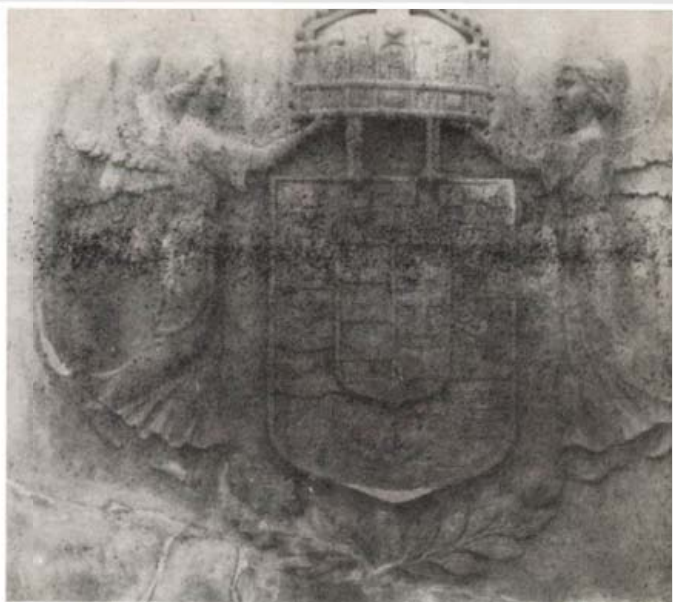
Ebben a keresztrejtvényünkben 10 olyan szót rejtettünk el, amit ma már nemigen használunk. A meghatározásokat nem választottuk külön, hanem a számozás sorrendjében folyamatosan adjuk. Ha egy számtól mindkét irányba indul ki megfejtés, akkor előbb a vízszintes, majd – egy választóvonalal elválasztva – a függőleges meghatározás található.

MEGHATÁROZÁSOK: 1. A Csallóköz régi, ma már elhomályosodott névváltozata. 2. Rövid derekú, hosszú ujjú, nyakig gombolt, laza, béleletlen vagy béléses posztó férfikabát neve Erdélyben. 3. Megelégtelt. 4. Jövendőmondó. 5. Van ilyen munka is. 6. Széna és kevés gabona tárolására szolgáló építmény, amelynek négy tartóoszlopon nyugvó, mozgatható fedele van. 7. Jamm és Mót mellett a harmadik főnői főistenség (Á=A). 8. Sor-keveredés. 9. Rádium vegyjele. 10. Körülbelül 70 m hosszú, 2 m mély, vékony fonalból kötött, 50–80 mm szembőségű, gyengén olmozott, a víz felső rétegében járó fűtőháló. 11. Fél ruha. 12. Svájci kanton. 13. Bibliai alak. 14. A mezőföldi volt uradalmakban s a környező vidéken az ökrökkel foglalkozó, szántásnál, vetésnél, hordásnál segédkező fiatal béreslegény, kisbéres. 15. Menyasszony. 16. Vér Andor névjele. – Duna menti város. 17. Azonos a 15 vízszintessel. 18. Összeütközés valakivel. 19. Itt járt gimnáziumba 1894 és 1900 között Gyóni Géza író. 20. Itt született Szarvas Gábor nyelvész. 21. Győr-Sopron megyei helység. 22. Község Heves megyében. – Itt született Illés Béla író, lapszerkesztő 1895. március 22-én. 23. A földkéregnek belső, főleg nehézfémeket tartalmazó rétege. 24. Fás terület. 25. Eszménykép. 26. Becézett

férfinév. – Bélpoklosság. 27. Forint hiányosan. 28. Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa rövidítése volt. 29. Nagyon öreg. 30. Titokban figyel. – Ritka férfinév. 31. Hitvallások. 32. Vissza: német vendég. 33. Ilyen vad is létezik. 34. Helyet változtat. 35. Bebocsátást kér. 36. Időjelző. 37. Rézvénytársaság. 38. Sportbolt neve. 39. Hangszeren játszó. – Nóta. 40. Fekete posztó, klott, ebelszti, selyem vagy bársony, gallértalan, rövid derekú, gyönggyel és selyemszalaggal díszített, vattával bélelt női ujjas. 41. Túl ízes. 42. Egyforma betűk. – Utat változtat. 43. Idegen három. 44. Atomcsoport. 45. Mesterség. 46. Azonos a 30 függőlegessel. – Talál. 47. Azonos a 44 függőlegessel. 48. Férfinév. 49. Magot szór. 50. Magas méltóság. – Kétkét gömbölyű rúd, amelyek a szekéroltal vagy lajtorja foglalatát alkotják, ezekbe vésik be a zápokot. 51. Község Somogy megyében. 52. Három mássalhangzó az abcéből. 53. Mezei állat. 54. Kerítésanyag. 55. A himlő népies elnevezése. 56. Áll ellentéte. 57. Sósav teszi. – Munka, zsargon szóval. 58. Ruhák páratlan betűi. 59. Író keverve. – Csak félig rikolt. 60. Budapesti utca neve a XIV. kerületben. 61. Radó Sándor névjele. 62. A közép-korban a férfiak alsóruhaként viselt, a mai fürdőnadrághoz hasonló nadrágja, amelyre két különálló nadrágszárat húztak. 63. Körülbelül 2 m hosszú, vasalt végű vashoroggal ellátott erős dorong, a hajóvontatásban használták. 64. Szélhárfa. 65. Üvegcék. 66. Növény. 67. Nehezek a kűtégm végén. 68. ... Péter, irodalomtörténész volt. 69. Madarak királya. 70. Azonos a 22 vízszintessel, csak ektelenül. (A rejtvény olvasóink szórakozására és okulására szolgál, a megfejtéseket nem kell beküldeni.)

Mokos István

A
CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI
60.
MAGYAR
GYALOGEZRED
EGER VÁROS
HÁZI EZREDE
ELESETT HÖSEINEK
ELMULHATATLAN
DICSŐ
EMLÉKÉRE
EMELTE
A
HŰ BAJTÁRSÁK
KEGYELETE
1932.

*Lenin-szobor helyére állították
a 60-as ezred emlékművét
gerben*

Eger központjából eltávolított Lenin-szobor helyére került a császári és királyi 60-as magyar gyalogezred emlékműve, mely a Kis-szony temetőben állt. Áthelyezéséről a városi bizottság véleményét figyelembe véve a városi tanács döntött. Az obeliszk – amelyet a György szobrász készített – a csatában elesett katonák emlékére állították.

Szabó Sándor felvétele

